Ч. 258 Пятниця 15 (27) падолиста 1896. Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостввх на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноко число 3 кр.

Ми жадали, не ви жадайте!

В справі рускогo театру одержали ми від виділу „Рускої Бесіди“ письмо, котре в низу подаємо без всякого коментаря. Однакож до слів виділу, відносячих ся лиш до жаданя уміщеня сего спростованя, а не простуючих нічого і не стоячих в ніякій звязи зі справою театральною мусимо сказати від себе єих кілька слів: Виділ без потреби пуджае нас §. 19-им закона прасового, хиба що ходило єму о то, щоби дати знову доказ на то, що ми недавно сказали о браку моментів цивілізацийних і показати, що суть в нім люди, котрі знають не лиш о істнованю §. 19-го закона прасового, але й о тім, що в обороні prima regula negare (перше право перечити всему), значить ся, що спростоване, коли когось хоче ся змусити до єго уміщеня, висилає ся по всій правничій формі. А преці §. 19-им грозить ся лиш тому, хто не хоче містити якогось спростованя. Тут річ мала ся зовсім противно: ми жадали, а виділ не хотів. По що-ж обертати тепер кота хвостом і пуджати того параґрафом, котрий сам жадав поясненя? Чи однакож понизше спростоване, розъяснить справу вповні, то инше питане на котре ми не беремось відповідати.

Письмо виділу „Рускої Бесіди“ в справі театральній.

На підставі §. 19 зак. прасового жадаємо поміщеня слідуючого спростованя статий в справі руско-народного театру поміщених в ч. 252, 253 „Народної Часописи“ на тім самім місци і тим самим друком як повисші статі:

1. Неправдою єсть, будьто би виділ „Рускої Бесіди“ у Львові дав нагло і без причини димісию п-ї Стечиньскій; виділ порішив вправді на засіданю своїм з дня 21 вересня с. р. звільнити паню Стечиньску з обовязків касиєрки руско-народного театру але доперва з днем 1 січня 1897 р., отже се не було нагло, бо на три місяці наперед, ані без причини, бо заходили до того важні і оправдані причин, стисло звязані з добром руско-народного театру; а що п-ні Стечиньска зістала звільнена в днем 5 падолиста, стало ся сесе на єї власну просьбу, внесену до виділу під днем 26 жовтня с. р.

2. Неправдою єсть, будьто-би хто небудь з товаришів і товаришок п-ні Стечиньскої просив виділ о помилуване вдовиці, або яку небудь в тій справі брав ініциятиву.

3. Неправдою єсть, будьто-би виділ розганяв членів трупи театральної, бо виділ димісионував тілько одного п. Стадника, котрий розмисльно ділав на шкоду руско-народного театру. Прочі члени дружини театральної, які сего року з дружини уступили, зістали звільнені на їх власне письменне жадане. П. К. Підвисоцкого, котрий теж дня 21 серпня с. р. просив о звільнене з днем 1 жовтня с. р., звільнив виділ дня 15 вересня, отже о 15 днів скорше, з причин, яких близше публично пояснювати годі.

Справу уступленя п-а Лопатиньских пояснив виділ на надзвичайнім публичнім засіданю з дня 21 цьвітня с. р., на котре запрошені були усї члени тов. „Руска Бесїда“, котрі вислухавши справозданя виділу і переглянувши усї дотичні акти, одобрили поступоване виділу.

4. Неправдою єсть, будьто би пок. Долїста був примушений взяти димісию задля шорсткого поступованя виділу, бо так як пок. Долїста западаючи вже в р. 1895 частійше на горляну хоробу, опустив з поводу тої хороби руско-народний театр в лютім с. р., по чім виїхав на клініку до Кракова, на яку ціль уділив єму виділ запомогу, хоч пок. Долїста не був вже членом театру; Долїста помер дня 30 цьвітня с. р. (по довшій і тяжкій хоробі), як картка посмертна сьвідчить.

5. Неправдою єсть, будьто би виділ для розсліду приватного житя акторів висилав окремих комісарів чи делеґатів; делеґати з виділу і місцеві розсліджували тілько справи, стоячі в звязи з добром руско-народного театру.

6. Неправдою єсть, будьто би виділ відбирав управу від п. Лопатиньского, бо п. Лопатиньский сам о те просив письмом своїм з дня 2 марта с. р., котре звучить: „Стрітивши на становиску управителя брудні махінациї зі сторони членів дружини театральної і брак довіря зі сторони виділу, прошу звільнити мене з наложеного на мене обовязку управителя“.

7. Неправдою єсть, будьто би п. Вороний був коли небудь управителем руско-народного театру.

8. Неправдою єсть, будьто би виділ відбирав управу від п. Касиненка. Причину уступленя п. Касиненка з управи і з дружини руско-народного театру, як теж причину инших змін в персоналі театральним подасть ви-

7)

Дещо з техніки.

II.

Квадратове колесо. — Perpetuum mobile. — Автомати. — Штучні руки і ноги. — Тайні замки і колодки.

(Дальше).

Рука єсть тим членом нашого тіла, котрим чоловік може найсвобіднійше порушати і виконувати при не великій впрочім силї найприрізнїйші рухи і робити найприрізнїйшу роботу. Відповідно до того єсть і уладжений цілий механізм, а вже сама єї поверховність показує, як дуже єсть той механізм скомплікований. Здавалось би длятого, що той, хто перший задумав зробити штучну руку, повинен був ужити до того як найлекшого материялу, коли вже не якогось иншого то бодай дерева. Тимчасом вже в глубокій старині роблено штучні руки з зелїза. Римский писатель, Пліній, розповідає, що був у Римлян якийсь лицар, Маркус Серґіюс, котрий стративши в другій війні з Картаґінцями праву руку, казав собі доробити єї з зелїза, і она служила єму опісля у війнї так само добре як і правдива. Єсть то перша історична звістка про штучну руку.

Найбільше звістною з давних часів єсть зелїзна рука Ґеца з Берліхінґен, котру ще тепер показують на замку в Яґстгавзен у Віртемберґії. Ґец або Ґотфрід з Берліхінґен був то тип лицаря опришка, для котрого житє без війни і розбоїв не мало ніякої цїли. Він родив ся 1480 р. на замку в Яґстгавзен а вступивши в 1498 р. на службу военну служив всїлякиы панам, одному против другого а відтак почав був вести военне ремісло таки на свою руку та нападав на ріжні міста як н. пр. на Кольонію, Нірнберґ і инші. Підчас облоги міста Ляндсгут стратив він праву руку по лікоть, а якийсь майстер, що робив зброю, приправив єму в 1505 р. штучну руку із сталї. При помочи рурковатої єї части міг він ту руку привязати до горішного рамени і здавало ся тогди, що він має цїлу руку лиш убрану в зелїзо. Коли було потиснути на відповідний ґузичок на тій руцї, то она в котику¹) зігнула ся. Так само за потисненем инших ґузиків можна було згинати всї чиколонки в пальцях. В кождім чиколонку було зубчасте колїсце а за потисненем на ґузик заскакувала за зубець пружина, котра придержувала палець зігненим. За потисненем ще на инший ґузик пружини попускали і всї пальцї випростувались. Через таке уладжене штучної руки міг Ґец навіть меч в ній держати. З тою зелїзною рукою брав Ґец участь в т. зв. хлопскій війнї в 1525 р., де був капітаном ворохобників, хоч, як сам казав, лиш з примусу, опісля сидів через 11 літ в арештї, наконець служив цїсареви в походах против Турків і Французів, аж наконець помер в 1562 р.

Подібну, хоч не так вже штучну зелїзну руку мав також славний розбишак морский Аруддж або Горук прозиваний також рудобородим, перший турецкий володітель в Альжірі, уроджений на острові Лесбос в 1473 р., котрого батько, мабуть Болгарин чи Грек з Румелії перейшов був на турецку віру. Таку саму зелїзну руку мав також кн. Християн Бравншвайґский, прозиваний також „скаженим епіскопом“, котрий був через якийсь час завідателем епіскопства Гальберштадт. Був то також свого рода лицар забіяка, котрий готов був воювати і бити ся з цілим сьвітом. Покинувши духовний стан і своє епіскопство воював він против Ішпанців; по битві на Білій горі помагав він кн. Фридрихови V. Наймивши собі войско в 1621 р. рабував католицкі церкви і монастирі, воював з ріжними нїмецкими князями, аж наконець в битві з Ішпанцями під Флєрі в 1662 р., котрих побив, стратив ліву руку і замісь неї казав собі приправити зелїзну.

В новійших часах, коли техніка значно поступила і знайшли ся инші, догіднїйші материяли, як н. пр. кавчук та алюмінїюм, стали вже виробляти навіть фабрично штучні руки і ноги, а найбільше причинила ся до того американьска домашна війна. Розходило ся головно о то, щоби штучній нозї або руцї надати вид правдивої, відтак, щоби она була легка, не тиснула на загоєну рану а притім порушала ся свобідно і о скілько можна після волї того,

¹) Слово „котик“, котрого тут уживаємо, єсть загально уживане в нашім народі і відповідає дуже добре яко назва тої части суставу, котру н. пр. Нїмцї називають Gelenkkopf. Слово се походить очевидно від слова „котити ся“, і крім подібности в звуку не має ніякої звязи з назвою кота, малий кіт — котик, як би то кому в першій хвили могло здавати ся.

діл на підставі актів до відомости загальних зборів „Рускої Бесїди“, бо ті справи не годять ся до публичного трактованя зовсїм не з огляду на видїл.

9. Неправдою есть, будьто би видїл платив артисткам найбільше по 35 — 40 зр., бо п-на Фіцнерівна побирала 70 зр., п-нї Біберовичева 60 зр., п-на Слободівна 50 зр., п-нї Осиповичева побирає 50 зр., п-на Радкевичівна 55 зр. і т. д., а тільки три наймолодші побирали і побирають по 30 зр. місячно, надто удїляє видїл артисткам запомоги на справлене ґардероби.

10. Неправдою есть, будьто би хто небудь з дружини театральної побирав 14 зр. місячно, бо найнизша платня кождого початкуючого члена виносить 20 зр. місячно, кошти переїзду і дієти на подорожі.

11. Неправдою есть, будьто би з поводу анґажованя п. Касиненка за 150 зр. місячно дав ся почути який диссонанс в товаристві, повставали невдоволеня і сцисиї.

12. Правдою есть, що п. Лопатиньский побирав місячної платнї 40 зр., яку ему визначив був еще попередний видїл без взгляду на те, що п. Лопатиньский на своє сценїчне образоване отримав від „Рускої Бесїди“ 300 зр. з обовязком служити руско-народній сценї. Теперішний же видїл не видів найменшого поводу до підвисшеня повисшої платнї.

Від видїлу „Рускої Бесїди“

У Львові дня 24 падолиста 1696 р.

(l. s.) і два підписи: Левицкий (другий підпис годї прочитати).

Перегляд полїтичний.

На початку вчерашного засїданя Палати послів відбув ся вибір до центральної комісиї для ревізиї катастру ґрунтового; вибрані для Галичини: район львівский; Давид Абрагамович, яко заступник о. Пастор; для району тернопільского: др. Лев Пінїньский, яко заступник Анат. Вахнянин; для району краківского: Адам Єнджейович, яко заступник Ян Поточек. Для Буковини: Стефан Стефанович, яко заступник бар. Юр. Василько.

Опісля вела ся дальша дебата над законом о управильненю платнї урядників державних і в поіменнім голосованю ухвалено 180 голосами против 8 приступити до специяльної дебати. В специяльній дебатї ухвалено §§. 1—3 і розпочато дискусию над §§. 4 і 5. До голосованя над речинцем до введеня сего закона в жите не прийшло, хоч лївиця перла до того спускаючись на мале число послів, через що внесене Бера могло би було перейти. Однакож президент Хлюмецкий закрив засїдане ще перед голосованем. До голосованя прийде мабуть нинї. В кругах парляментарних розійшла ся чутка, що правительство готове взяти назад своє предложене, скоро би внесене Бера ухвалено.

Загальну увагу звернуло на себе досить холодне приняте сербского короля у Відни, що есть очевидно наслїдком так само холодного виступленя Сербії і єї короля підчас торжества отвореня каналу на Дунаю в Зелїзних воротах. Король Александер поїхав до Італії.

З Софії доносять, що підчас побуту кн. Фердинанда в Ебенталь коло Відня відбула ся родинна нарада, в котрій взяли участь крім самого князя і его матери княгинї Климентини, також князь і княгиня Орлеаньскі, Архікн. Кльотильда мати княгинї Орлеаньскої і князї Филип і Август кобурскі. Як вачувати, постановлено, що кн. Орлеаньский має підняти ся посередництва в справі заведеня дружних відносин межи кн. Фердинандом а віденьским двором.

Росийска рада міністрів — як доносять з Петербурга — постановила оногди позволити кількох видавцям видавати полїтичні часописи без попередної цензури. Межи тими часописями есть і кілька лїберальних. Ухвала ся звернула загальну увагу.

Росия робить поволеньки поступи в Кореї. З Сеули, корейскої столицї доносять, що там прибуло сими днями трох росийских офіцирів з 80 вояками і одною пушкою. Причину до сего дала мабуть та обставина, що в Сеули заносило ся на палатову революцию, наслїдком чого арештовано також значне число корейских офіцирів.

Против італїяньскої кольонії в Африцї ширить ся в Італії чим раз більша неохота. В парляментї має бути навіть поставлене внесене, щоби Ерітрею зовсїм покинути. Внесене має поставити бувший міністер справ заграничних кн. Сермонета, котрий мабуть зібрав вже на него підписи 285 послів.

Новинки.

Львів дня 26 падолиста 1896.

— **Визволенє хлїборобів з довгів гіпотечних.** В справі визволеня хлїборобів з довгів гіпотечних, помістила „Правда“ таку допись: „Позвольте, що зверну Вашу увагу на одну дуже хосенну річ, на котру, о скілько менї відомо, доси ще нїяка руска ґазета не звертала уваги. Ходить о се: Послїдними часами зарядив президент висшого суду кравого у Львові, щоби при всїх судах повітових всхідної Галичини і Буковини завести спільні каси сиротиньскі, з котрих би наші селяни могли побирати позички. Се зарядженє починають суди вже тепер вводити в жите, і є надія, що тим способом дасть ся увільнити малу посілість земельну від утяжливих гіпотечних довгів. Не буду довго розводити ся над тим, в який спосіб се розпоряджене президиї висшого суду буде введене в жите, скажу лише, що всякий, хто хоче позичити гроші, мусить зголосити ся в судї, де з ним спишуть протокол, а відтак підпише скрипт довжний, на доказ, що одержав позичку. В тім скриптї мусить довжник заявити, що через весь час, доки не зверне позичених гроший, буде убезпечатись в якім небудь асекурацийнім товариствї. Такі записи довгу будуть друковані вже наперед. Поминаючи велику вагу тих будучих кас позичкових для селян, всї, до кого се належить, повинні постарати ся, щоби се розпоряджене президиї висшого суду обернути те-ж в користь нашого „Днїстра“.

— **Старі гроші** 10-ти і 5-ти крайцарівки виходять з обігу з днем 31-го грудня с. р. В роках 1897 і 1898 будуть їх приймати ще уряди

що єї носить, та подавала ему дійстно якусь поміч. Придумувано отже дуже дотепні механїзми, всїлякого рода пружини, завіски, кульочки, що мали служити до руху замість котиків, замість тужнїв (т. зв. сухих жил) баранячі струни і т. д. Першу таку штучну, а досить вже добру, зробив був Потт в 1816 р. в Чельсі, коло Льондону для Маркіза Енґльсі (Anglesey), котрий в битві під Ватерльо стратив був одну ногу. Нога ся була зроблена з липового дерева і важила з цїлим механїзмом в нїй несповна 4 кільоґрами а коштувала около 35 фунтів штерлїнґів (звиш 350 зр.) В сїй нозї ужито перший раз механїзму, при помочи котрого можна штучну ногу згинати в колїнї. Сего рода штучні ноги виробляють ще й доси в Анґлії.

З тої пори стали всїлякі лїкарі і механїки придумувати що-раз то лїпші штучні ноги. Так придумав др. Пальмер в Америцї ногу з дуже штучним але й дуже скомплїкованим механїзмом, котрий задля того часто псує ся. Одна така нога коштує 150 долярів (звиш 365 зр.). Вілєм Сельфо в Ню-Йорку улїпшив штучну ногу придумавши до неї тужень, котрий сягає до пяти. Але зі всїх штучних ніг може найпрактичнїйшою, бо в порівнаню з другими з найпростїйшим механїзмом есть штучна нога винаходу дра Деґлеса Блї (Douglas Bly) в Рочестері, котрої опис тут подаємо.

Подумаймо собі, що комусь відтято ногу повисше колїна. Блї приправляє ему таку штучну ногу із стали: На бедро (стегно, горішну часть ноги) приходить насамперед лїйковата, в долинї як колїно заокруглена часть, котра заступає той кусень, що відтято повисше колїна. Ногу всуває ся в ню як в холяву від чобота і привязує ся єї. До сеї части приходить долїшна часть ноги зі стопою і пальцями. Ся часть ноги есть з горішною частию, в тім місци, де колїно, сполучена осию і ногу можна зігнути або випростувати. Там знов, де під колїном зачинаєсь литка і розходить ся чим раз ширше в долину, есть уміщене одно денце, горішне, а під ним, в найширшім місци литки, друге. На горішним денци близше литки, отже більше в заді ноги, есть грубий стовпчик кавчуковий, котрий служить замість пружини. Через него переходить грубий дріт, котрий есть на оси прічіплений до горішної части ноги, себто до колїна. Скоро чоловік зігне колїно, то дріт від колїна стисне кавчуковий стовпчик і він зробить ся менший; коли же переступає на другу ногу і звільнить тягар на штучній нозї, то кавчук розтягає ся і простує ногу. Щоби же нога не кидала ся при простованю за далеко на перед, то есть з заду сполучена з шнурком з колїном, котрий не пустить єї дальше як потреба. На другім долїшнім денци в литцї суть знов чотири стовпчики кавчукові, що заступають місце мязів (мушкулів) в правдивій нозї. Через ті стовпчики переходять грубі баранячі струни. Там, де правдива нога в котику спочиває на стопі, есть в штучній нозї скляння, добре вигладжена кулька, уміщена в ямцї з вульканїзованого кавчуку. Коли чоловік стане просто на штучну ногу, так, що цїла вага тїла спаде на скляну кульку, то натягне ся тогди сильно позадна струна в литцї, котра від кавчукового стовпчика на денци іде до пяти, а тогди той стовпчик буде сильно стиснений. Коли же чоловік переступає на другу ногу, то кавчуковий стовпчик зачинає розходити ся і тягне стопу за пяту, а та обертає ся під кулькою і спускає пальцї в долину, щоби при дальшім кроку чоловік міг насамперед ступати штучною ногою на пальцї. В самих пальцях знов, значить ся межи серединою стопи а пальцями, есть також пружина, котра дозваляє згинати пальцї, а відтак аж ставати пятою на землю. Тим способом наслїдує ся штучна нога мало що не всї можливі рухи правдивої ноги в можливо як найдосконалїйшою елястичностию і коли она добре зроблена, а той що єї носить увикне до неї і научить ся добре виконувати всїлякі рухи, то в простій лїнії майже не пізнати, що тут технїчна штука заступає силу і штуку природи. Така нога коштує більше менше 175 долярів (около 440 зр.)

Далеко труднїйше зробити штучну руку, котра би виконувала всї рухи, подібно як нога, бо рухи ті суть тут так ріжнородні і так повязані з собою, що майже неможливо придумати простий механїзм, котрий би їх виконував. А прецї й тут доказала штука технїчна майже чуда. Ще в 1844 р. зробив був Голяндець Ван Петерсен штучну руку, котра без помочи другої руки могла порушати пальцями. Від пальцїв, котрі в тій руцї були звичайно зігнені, пустив він струни до оставшого ся кінця правдивої руки; коли калїка рушив відповідно тим кінчиком, то струни потягали за пружини в пальцях, а пальцї простували ся, порушали ся або й згинали ся назад. Найштучнїйшу руку зробив був Шарієр для тенориста Роґера в Парижи. Руку сю можна було не лиш згинати в ліктї і в котику, але також і обертати на всї боки, н. пр. так, що долоню можна було викрутити на верх або на долину, на бік або до середини, а пальцї можна було згинати і розгинати після волї.

Розуміє ся, що штучні руки і ноги можуть давати собі приправляти лиш богаті люди; біднї калїки мусять без них обходити ся. Але буває, що й якомусь робітникови, що окалїчів н. пр. в якійсь фабрицї, дадуть приправити штучну руку, і він може нею робити якусь легку роботу. В такім случаю приправляють ему штучну руку так, що він може єї легко кождої хвилї відоймити, а замість неї причепити міцний, зелїзний гак до підойманя, тягненя, ношеня якихсь тягарів і т.п.

На сїм кінчимо перегляд автоматів а приступаємо до иншого рода винаходів, котрі своєю загадочностию зближені до автоматів, а навіть своїм механїзмом часто їх нагадують.

* * *

каси. По дни 31-го грудня 1898 тратять ті гроші всяку вартість.

— **Готель Жержа** у Львові при площи Марийскій і улици Академичній один з найстарших львівских готелїв, має бути на весну розібраний. Властителї намірюють в тім місци виставити новий величавий будинок призначений також на готель, котрий буде новою окрасою міста.

— **Секретарият ц. к. управ. галицкого акцийного банку гіпотечного** повідомлює нас, що рада надзираюча того банку ухвалила виплату січневого купону від акций банку платну 1 січня 1897 по 10 зр. від штуки.

— **Університетскі бібліотеки в Европі.** До найбогатших бібліотек належать бібліотеки в Німеччинї. В її двайцяти університетских бібліотеках зберігає ся до 5,850.000 книжок, о 3,000.000 більше, як в бібліотеках італійских університетів, що в тім взглядї займають друге місце по Німеччинї. В університетских бібліотеках Англії і Австриї переховує ся по 1,800.000 книжок. В Швециї і Норвегії число всїх книг університетских бібліотек виносить 790.000, а в Іспанії до 726.000. Бібліотеки французских університетів посїдають менше книжок, як всї другі, не виключаючи й іспаньских. В Англії є девать університетских бібліотек з 1,849.800 книгами, з яких звиж міліон переховує ся лиш у двох бібліотеках, в оксфордскій і кембриджскій. Найбільші на сьвіті бібліотеки, як сказано вже, має Німеччина: її марбурґска бібліотека числить 704.076 книг і 80.000 марок річної субвенциї; по ній іде липска бібліотека з 40.000 марок річної субвенциї. В бібліотецї оксфордского університету в Англії є 530.000 книг, на її удержане і доповнене видає правительство 207.755 франків річно. На бібліотеку кембриджкого університету з 506.000 книгами видає ся що року 48.000 франків. Університетскі бібліотеки в Гетінґенї, Монахові, Гайдельберзї і Відни мають по 400.000 книг.

— **Кишеневий годинник компасом.** Се виглядає вправдї неймовірно, але оно таки так є. Кладе ся годинник горизонтально так, аби мала вказівка показувала на сонце. Середина між малою вказівкою і числом 12 показує на полудень. Коли отже мала вказівка показує на 10-ту годину і заразом на сонце, то вна прямі числа 11 є полудне. О сім практичнім уживаню годинника знає дуже мало людий, а навіть Стенлї мусїв по своїм поворотї з Африки признати, що о тім не знав і взагалї нїчого не чув.

— ***Як можна мати збір марок?*** Штудерний якийсь Англичанин заробив собі такий збір в слїдуючий спосіб. Він оголосив в Times-ї: Женитьба. — Молода, 20-лїтна женщина, бронетка, гарна, з маєтком 800.000 марок, пізнїйше ще 2 міліони, хотїла би вийти замуж за честного, хоч би і незаможного мужчину. Серіозні оферти — і т. д." Практичний Англичанин одержав небавом 25.000 відповідий з ріжних краів; таким чином він мав вже збір почтових марок зі всїх краів на земскій кулї.

— **З сїльского житя.** В ночи на недїлю, дня 15-го с. м., чатували селяни з Борівцїв на Буковинї Гейцко і Андрій Скорейко на паробка Дьордія Гунчака, як він ішов з весїля до дому, і так тяжко побили его буками, що він до двох днїв помер. Судово-лїкарска комисия сконстатувала насильну смерть і за се арештовано убийників. Кажуть, що причиною сего убийства були якісь спори між убийниками а батьком убитого ізза ґрунту.— В Острицї, також на Буковинї, напали два доси невислїджені злочинцї на селянина Дьордія Порехицана, побили его і забрали ему гроші, які він коло себе мав. За рабівниками шукає тепер жандармерия.

— **О промінях Рентґена** доносить новойорский Herold: Едісон пробував вже два рази, за помочию Рентґенівских промінів вернути слїпим людям взір. Результат ще не є зовсїм певний, однак мабуть той експеримент таки вдасть ся. Очи можуть бути цїлком знищені, лише нерв мусить бути ненарушений. Богато людий сумнїває ся, чи се правда.

— ***О котрій годині вмирає найбільше людий?*** Фінлесон і Фест Весон в Англії робили в сїй справі студиї і найшли в 13.000 випадках смерти в містї Глясґові, що найчастїйше вмирають між 3-ою а 10-ою год. зрана. Сї цифри загалом взявши східні з тим, що др. Шнайдер найшов при 57.000 випадках смерти в Берлинї, де смерть наступила найчастїйше в тім часї.

— **Суперечка між лїкарями.** В суботу скінчила ся перед черновецким судом карна розправа против 22-лїтної молодицї Параски Чубанюк з Ваяківцїв, села серетского повіту. Після оскарження она удушила свою власну дитину при породї. Чубанюк каже, що породила в городї дитину неживу і лишила її через ніч таки на місци, а на другий день похована в недалекім багнї. Серетскі лїкарі Ерліх і др. Перль казали, що дитина прийшла на сьвіт жива, але Чубанюк тиснула дитинї низшу щоку до висшої так, що удушила дитину. Тому видко на щоцї дитини синяки. Черновецкі лїкарі, особливо др. Флїнкер, заявили, що зовсїм нема певности, чи дитина прийшла жива на сьвіт. Коли дитина уродила ся в городї, то могла при породї побити ся і з того походять синяки. Суд був у клопотї, бо не знав, котрому лїкареви вірити, серетскому чи черновецкому. На суботу заклинано серетских судових лїкарів до Чернівцїв, і тут они по довгій дискусиї мусїли уступити перед черновецкими лїкарами. На сїй підставі присяжні увільнили Чубанюк від убийства, але признали її винною занедбаня конечної опіки над дитиною. Суд засудив Чубанюкову на один рік вязниці.

— **Пожар міста.** З Америки полудневої доносять о страшнім огни, котрий знищив за два дни цїле велике місто Ваякіль на побережи Тихого океана. Полумінь ширила ся тим сильнїйше, що доми в містї як всюди, де лучають ся частї землетрясеня, були побудовані з дерева. Пожар знищив в короткім часї 1.500 домів, між ними кількадесять державних будинків, церков, театрів, банків і т. д. Грозу огня побільшали ще безнастанно вибухи пороху, зложеного в місцевім арсеналї. До того нещастя причинило ся другого дня ще одно: іменно над містом перейшов гураґан, котрий убив шістьох людий. Під згарищами найдено 20 трупів, однако доси число жертв не обчислене точно. Страти сягають 125 міліонів франків, з чого повинна була асекурация покрити 30 міліонів франків. Але зараз по угашеню пожару всї місцеві асекурацийні товариства оголосили банкротство.

Кому не знані тоті деревлянні замки наших селян, що замикають ся самі від себе, а відмикати їх треба зелїзним ключем?! — От і пагадав ся нам при сїй нагоді ще й той автомат в гуцульскій хатї, що будить Гуцула, коли злодїй добуває ся до его комори. Видко, що й в нашім народї знаходять ся непослїдні таланти на винаходцїв, та біда лиш в тім, що нема просьвіти, що нема кому навчити, нема кому показати дороги! — Отже тоті деревлянні замки у наших селян, котрими они ще й нинї замикають свої хати та комори, то — можна би сказати — первовзір тайних замків найновійшого винаходу. Тайні они длятого, бо лиш той може їх отворити, хто знає спосіб до того. Щоби конструкцию тайних замків зрозуміти, треба передовсїм знати, як виглядає зовсїм простий замок. Замки то так звичайна річ, що, здавалось би, нема чоловіка, котрий би їх не знав. Тимчасом, лиш дуже маленько людий, крім тих що роблять замки, котрі знають, як замок виглядає. Звичайний, простий замок дуже подібний до деревляного замка наших селян. Єсть в нїм передовсїм засувка, котра, коли замок замкнений, зачіпає або в скоблик, або у видовбану в дереві дїрку, або у вирізане на засувку а прибите до дерева зелїзо. Крім засувки єсть ще в замку так звана придержка або запора і пружина, котра притискає придержку до засувки. Щоби засувка рівно посувала ся, мусить мати до того ложе, або бути відповідно до того приладжена. В деревлянім замку суваєсь засувка в деревлянім ложи і має видовбаних кілька ямок, в котрі западають одна, дві або й три придержки. Кілько придержок в тім замку, тілько і зубцїв мусить бути в ключи до него. Скількість придержок і ширина їх дає можність до великої комбінациї і длятого вже наші деревлянні замки можна би називати тайними, як би їх не роблено по найбільшій части на один лад. Такий замок не можна би отворити иншим ключем, лиш тим, який зроблений до него. Замки ті відріжняють ся від зелїзних тим, що при них треба засувку засувати і відсувати рукою. Для більшої безпечности уміщають їх із середини, а щоби можна дїстати ся до них рукою, роблять в стїнї коло дверий дїрку.

В зелїзнім замку ключ сам підносить придержку і рівночасно висуває або засуває засувку. В так званих француских замках, запусканих н. пр. в двері, не скринкових, котрі прибиває ся до дверий, ходить засувка переднім кінцем в зелїзї, вирізаним до того, котре закриває дїру видовбану на замок, а відтак має ще проріз, котрим сунає ся в однїй мірі по малім зелїзку прибитім до спода замку. З гори має ще один або два проруби або так звані спусти. Верх засувки приходить груба сталева придержка, котра одним кінцем єсть прибита до спода замка, а другий її конець, загнений каблуком сягає аж до долїшної части засувки. Кілько спустів в засувці, тілько зубцїв в засувцї. З другого боку, верх придержки єсть сильна пружина, котра придержує її скоро, она зубцями западе в спусти. Знїд споду знов має засувка проруби на ключ, щоби він міг її ловити і сувати нею. В сподї цїлого замку під засувкою і каблукуватим кінцем засувки єсть вирізана ще дїрка на ключ; а щоби він не бігав то сюди то туди, єсть ще зроблена для него рурка. Коли тепер вложить ся ключ в дїрку і оберне ся ним, то він своїм зубцем т. зв. борідкою запирає в каблукуватий конець засувки і підносить її в гору та виймає її зубцї із спустів а рівночасно і посуває засувку — отвирає замок, або піднимаючи придержку підсуває засувку спустами під ню і спускає її в спусти — замикає замок. Щоби же замок не так легко можна отворити витрихом або дібрати ключ, то в дїрцї від ключа знаходять ся ще відповідно вирізані бляшки, а тогди так само мусить бути й ключ вирізаний та мати розколену борідку.

(Дальше буде)

Господарство, промисл і торговля.

Торг збіжевий.

Львів дня 26 падолиста: Пшениця 7·25 до 7·50 зр.; жито 5·60 до 5·80; ячмінь броварний 6·— до 6·50; ячмінь пашний 5·— до 5·50 овес 5·30 до 6·—; ріпак 10·50 до 11·—; горох 5·— до 8·—; вика —·— до —·—; насїнє льняне —·— до —·—; сїмя конопельне —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик 4·25 до 4·75 гречка —·— до —·—; конюшина червона галицка 40·— до 50·—; шведска —·— до —·— біла 40·— до 55·—; тимотка —·— до —·— ганиж —·— до —·—; кукуруза стара —·— до —·—; нова 0·— до 0·—; хміль 35·— до 60·—.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 26 падолиста. Під конець вчерашного засїданя Палати послів поставив пос. Кронаветтер пильне внесене в справ закона для охорони права зборів. Внесене се прийде нинї під дискусию.

Рим 26 падолиста. Італїяньский король надав сербскому королеви велику ленту ордера Анунцияти, сербскому мінїстрови війни велику ленту ордера Маврикія, а першому ад'ютантови короля велику ленту ордера італїяньскої корони. — Вчера по полудни мав італїяньский король довгу розмову з королем Александром. В честь сербского короля відбув ся вечером в Квіриналї обід, в котрім взяли участь достойники дворскі і державні, найвисші достойники войскові і репрезентанти столицї.

Атини 26 падолиста. Делїяніс заперечив вчера в парляментї чутку, мов би то Греция приступила до тридержавного союза.

Гамбурґ 26 падолиста. Страйк ширить ся дальше, але роботу залишено доси лиш на кількох збіжевих кораблях.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.